

Национален институт на правосъдието
“Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния институт на правосъдието”
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

Дело SAARISTO и други срещу Финландия (SAARISTO AND OTHERS v. FINLAND), жалба № 184/06,
Решение на Четвърто отделение от 12 октомври 2010 г.

Чл. 10 от Конвенцията - нарушение

Налагането на наказание лишаване от свобода за обида, извършена чрез медиите, може да бъде съвместимо със свободата на изразяване на журналистите, гарантирана от чл. 10 от Конвенцията само при изключителни обстоятелства, най-вече когато са засегнати други основни права, като например в случаите на слово на омраза или подбуждане към насилие.

Фактите

Делото е образувано по жалба на двама финландски граждани - г-жа Satu Sirkku Saaristo и г-н Hannu Tapani Savola и на финландската издателска фирма Iltä-Sanomat Oy („жалбоподателите“). Вторият жалбоподател г-н Savola починал по време на делото и е заместен в производството от децата си.

Първата жалбоподателка е родена през 1946 г., а вторият през 1949 г. Първата жалбоподателка е журналист, а вторият жалбоподател бил главен редактор на вестника, наречен *Iltä-Sanomat*. Вестникът имал тираж от приблизително 200 000 броя.

На 3 февруари 2000 г. по време на кампанията за президентските избори дружеството жалбоподател публикувало кратка статия, написана от първата жалбоподателка и одобрена от втория жалбоподател и озаглавена „*Бившият съпруг на [P.Y.] и лицето, натоварено с връзките с обществеността в кампанията на Аховзаимно се откриха*“.

В статията се казва, че П.Н., който бил разделен със съпругата си, намерил нова партньорка О.Т. Съпругата на П.Н. била известна като политически репортер в предизборните телевизионни дебати, а преди това като говорител на новините. В статията се споменавало, че О.Т. отговаряла за комуникациите в кампанията на Ахо и че в цивилния си живот О.Т. била мениджър комуникации в пенсионно осигурителна компания, както и майка.

В статията се казвало също така, че преди да се включи в кампанията О.Т. била активистка в същата политическа партия, в която и П.Н. и че била включена в някакви „вътрешни комитети“. В статията се отбелязвало, че П.Н. работил като директор във *Finnpro* – компания, насърчаваща финландския износ и че през 90-те години бил изпратен в Ню Йорк, където отишъл със съпругата си, която си взела отпуск от собствената си месторабота. В статията се казвало, че П.Н. и съпругата му имали две деца и се разделили през есента на 1999 г. В статията имало и снимки на О.Т. и съпругата на П.Н.

На 13 март 2000 г. О.Т. поискала от полицията да разследва случая. Поискала и обезщетение за причинените страдания и за материални вреди.

На 4 юли 2001 г. прокурорът повдигнал обвинения срещу жалбоподателите. О.Т. поддържала обвинението наред с прокурора и подала граждански иск срещу всички жалбоподатели, който бил приет за съвместно разглеждане в наказателния процес.

На 1 февруари 2002 г. районният съд осъдил жалбоподателите за нарушаване на личния живот на О.Т. Първата жалбоподателка била осъдена да заплати глоба от 270 евро, а вторият жалбоподател глоба от 650 евро. Жалбоподателите били осъдени да заплатят на О.Т. обезщетение в размер на 5445.64 евро, както и разноски по водене на делото в размер на 6500 евро и лихви.

Съдът приел, че въпреки позицията ѝ в президентската кампания, О.Т. не е публична фигура, поради което жалбоподателите не са могли да пишат за отношенията ѝ с П.Н. без нейно съгласие. Публикуваната информация, дори и да е точна, не била необходима за обсъждане на какъвто и да е въпрос от обществен интерес.

Жалбоподателите обжалвали пред апелативния съд, твърдейки че О.Т. е публична фигура, че фактите, изложени в статията са верни и че въпросът бил от значение за обществената дискусия, доколкото една от основните теми в президентската кампания били семейните ценности. Информацията била свързана с обществените функции на О.Т. и била необходима за обсъжданията на съществен за обществото въпрос.

На 12 декември 2002 г. апелативният съд потвърдил решението на районния съд, приемайки, че публикуваната информация не е от значение за обществото, а единствено обслужвала любопитството на хората.

Жалбоподателите подали жалба до Върховния съд, който я допуснал до разглеждане по същество.

На 4 юли 2005 г. Върховният съд потвърдил решението на апелативния съд.

Относими международни документи

На 4 октомври 2007 г. Парламентарната асамблея на Съвета на Европа прие резолюция 1577 (2007), *За декриминализацията на клеветата*, в която призовава тези държави членки, чието законодателство все още предвижда лишаване от свобода за клевета, дори това наказание на практика да не се прилага, незабавно да го премахнат.

Правото

I. Твърдяно нарушение на чл.10 от Конвенцията

1. Жалбоподателите се оплакват, че е нарушено правото им на свобода на изразяване по чл. 10 от Конвенцията.

1. Становища на страните

(а) Жалбоподателите

2-45. Жалбоподателите твърдят, че свободата на изразяване има особено значение по въпроси, свързани с политическите и обществени дискусии и че това понятие трябва да се тълкува разширително. Намесата в свободата на изразяване във връзка с политическа дейност трябва да бъде абсолютно изключение, а именно само когато е налице очевидна злоупотреба със свободата на изразяване. Жалбоподателите подчертават, че съдържанието на публикацията е било основно политическо, а тя имала за цел да допринесе към обществените обсъждания и съдържанието се в нея

информация била от обществен интерес. Журналистите действали добросъвестно и информацията била коректна. Не били налице непреодолими причини за намеса в свободата на изразяване на жалбоподателите. Действията на националните съдилища били в състояние да възпрат свободния обмен на информация и свободните политически дискусии.

(б) Правителството

3-51. Правителството се съгласява, че осъждането на първия и втория жалбоподатели и задължението им да заплатят обезщетения и разноски представляват намеса в свободата им на изразяване. Мярката била „предвидена в закона“, а именно в Конституцията и Наказателния кодекс. Легитимната цел била защитата на личния живот на О.Т., т.е. репутацията и правата на другите. Намесата била също и „необходима в едно демократично общество“. Публикуваната информация, засягала личния живот на О.Т., а тя не била публична фигура по смисъла на Наказателния кодекс. Целта на публикацията не била да се направи политически коментар, а просто да се удовлетвори любопитството на читателите.

Разпоредбата на националното законодателство, ограничаваща защитата на личния живот, се отнасяла само до лица, заемащи важни обществени длъжности, но е и към лицата от тяхното близко обкръжение. Що се отнася до наложените глоби според правителството те били умерени. Присъдените обезщетения и разноски също били в разумни размери.

2. Преценката на Съда

1. Имало ли е намеса

4. Съдът се съгласява със страните, че е имало намеса в правото на свобода на изразяване на жалбоподателите, гарантирано от чл. 10 § 1 от Конвенцията.

2. Дали намесата е била предвидена в закона и дали е преследвала легитимна цел

5. Съдът отбелязва, че страните се съгласяват, че намесата е имала своето основание във финландския наказателен кодекс. С оглед на това Съдът приема, че намесата е била „предвидена в закона“. Не се спори, че намесата е преследвала легитимната цел за защита на репутацията или правата на другите по смисъла на чл. 10 § 2.

3. Дали намесата е била необходима в едно демократично общество

6. Според трайно установената практика на Съда, свободата на изразяването е една от основите на демократичното общество и едно от главните условия за неговия прогрес и за изживяването на личността. В рамките на ограниченията на чл. 10 § 2 от Конвенцията свободата на изразяване важи не само за „информация“ или „идеи“ които се приемат благосклонно или се считат за безобидни и неутрални, но също и такива, които обиждат, шокират или смуцават. Това са изискванията на плурализма, толерантността и широтата на възгледите, без които няма демократично общество. Изключенията от тази свобода са предвидени в чл. 10 § 2, но те се тълкуват стеснително. Нуждата от каквито и да е ограничения трябва да бъде убедително доказана (виж например, *Nilsen and Johnsen v. Norway* [ГК], № 23118/93, § 43, ECHR 1999-VIII).

7. Прилагателното „необходима“ по смисъла на чл. 10 § 2 предполага наличието на належаща социална нужда. Договарящите държави имат определена свобода на преценка дали такава нужда съществува, но тази свобода върви ръка за ръка с европейски контрол, обхващащ както законодателството така и актовете по

прилагането му, дори и тези, постановени от независимите съдилища. Следователно Съдът е оправомощен да направи окончателна преценка за това дали едно „ограничение“ е съвместимо със свободата на изразяване, защитена от чл. 10 (виж *Janowski v. Poland* [ГК], № 25716/94, § 30, ECHR 1999-I).

8. Осъществявайки този контрол Съдът няма за задача да замести националните власти, а по-скоро да прецени решенията им от гледна точка на чл. 10 и в светлината на делото като цяло (виж наред с много други източници, *Fressoz and Roire v. France* [ГК], № 29183/95, § 45, ECHR 1999-I).

9. Упражнявайки контролните си правомощия Съдът трябва да разгледа оспорваната намеса в светлината на делото като цяло в това число и на съдържанието на изявленията, направени от жалбоподателите и техния контекст. В частност той трябва да прецени дали намесата е била „пропорционална на преследваните легитимни цели“ и дали мотивите, изложени от националните власти са „относими и достатъчни“. Съдът трябва да се убеди, че националните власти са приложили стандарти, които са съвместими с принципите на чл. 10 и че са основали решенията си на приемлива преценка на относимите факти (виж *Jersild v. Denmark*, 23 септември 1994 г., § 31).

10. Съдът подчертава съществената функция, която пресата изпълнява в едно демократично общество. Макар тя да не трябва да преминава определени граници, особено що се отнася до репутацията и правата на другите, задължението ѝ е да разпространява по начин, съответстващ на нейните задължения и отговорности, информация и идеи по въпроси от обществен интерес (виж *Jersild*, цитирано по-горе, § 31) ...

11. Спрямо политиците границите на допустима критика са по-широки, отколкото спрямо частните лица. Първите неизбежно излагат себе си на внимателна преценка на думите и действията си от страна на журналистите и обществеността като цяло, поради което трябва да показват по-голяма степен на толерантност.

12. Съдът припомня, че държавните служители, действащи в това си качество, също са подложени на по-широки граници на приемлива критика в сравнение с частните лица (виж *Nikula v. Finland*, № 31611/96, § 48, ECHR 2002-II).

13. Свободата на изразяване трябва да бъде съпоставена със защитата на личния живот, гарантирана от чл. 8 от Конвенцията. Понятието за личен живот включва лична информация, за която лицата имат легитимно очакване да не бъде разкривана без тяхно съгласие и включва елементи, свързани с правото на лицето върху собственото му изображение. Ето защо публикуването на снимка попада в обхвата на личния живот (виж *Von Hannover v. Germany*, № 59320/00, §§ 50-53 и 59, ECHR 2004-VI).

(...)

14. Съдът отбелязва, че първият и вторият жалбоподатели били осъдени и глобени въз основа твърденията, съдържащи се в публикацията, в качеството им на журналист и на главен редактор, както и че били осъдени да заплатят обезщетение и разноски.

(...)

15. Фактите в публикацията били представени обективно. Няма доказателства или твърдения за неточно предаване на информация или недобросъвестност от страна на жалбоподателите. Не се твърди също, че информацията е получена по незаконен път.

16. О.Т. била политически активна на местно ниво и наемането ѝ в кампанията за президентски избори привличало политически интерес. Въпреки това тя не може да се счита за държавен служител или политик в традиционния смисъл на думата, но не е била и изцяло частно лице. С оглед на функциите си тя публично представяла целите на един от кандидат-президентите като по този начин била известна на медиите. Според Съда, поемайки тази длъжност тя трябва да е била наясно, че личността и ще привлече общественото внимание и че сферата на защитения ѝ личен живот ще бъде до известна степен ограничена.

17. Според Съда публикацията пряко се занимавала с въпроси от обществен интерес, а именно кампанията за президентските избори. Имайки предвид, че статията била публикувана по време на кампанията за президентски избори, Съдът приема, че статията не само задоволява любопитството на някои читатели, но допринася към важен въпрос от обществен интерес, предоставяйки информация за политическия контекст.

18. Що се отнася до тежестта на наложените наказания, наложените глоби и присъдените обезщетения и разноски са значителни по размер като се има предвид, че максималното присъждано обезщетение за жертви на сериозни престъпления по това време било приблизително 17 000 евро.

19. Съдът приема, че наказателни мерки в отговор на клевета не се считат по принцип за непропорционални на преследваната цел (виж *Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France* [ГК], № 21279/02 и № 36448/02, § 59, ECHR 2007-..., *Radio France and Others v. France*, № 53984/00, § 40, ECHR 2004-II и *Rumyana Ivanovav. Bulgaria*, № 36207/03, § 68, 14 февруари 2008 г.). Въпреки това, когато едно изявление е направено в хода на обществено обсъждане, независимо дали се квалифицира като клевета или обида от националните власти, образуването на наказателно производство срещу лицето, направило изявлението предполага риска от налагане на наказание лишаване от свобода. В тази връзка Съдът подчертава, че лишаването от свобода за обида, извършена чрез медиите, може да бъде съвместимо със свободата на изразяване на журналистите, гарантирана от чл. 10 само при изключителни обстоятелства, най-вече когато са засегнати други основни права, като например в случаите на слово на омраза или подбуждане към насилие (виж *Cumpănă and Mazăre v. Romania* [ГК], no. 33348/96, § 115, ECHR 2004-XI). Съдът отбелязва също и Резолюция 1577 (2007) на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа, която призовава тези държави членки, в които все още се предвижда лишаване от свобода за клевета, дори това наказание да не се налага на практика, да го премахнат незабавно.

20. Съдът намира, че тези последици, разгледани в светлината на обстоятелствата, довели до намесата в правото на зачитане на личния живот на О.Т., са непропорционални, като се има предвид конкуриращият се интерес от свободата на изразяване.

21. Според Съда намесата не е била „необходима в едно демократично общество“. Общият размер на наложените санкции също е непропорционален. Имайки предвид всички изложени фактори Съдът намира, че националните съдилища не са спазили справедливия баланс между конкуриращите се интереси.

22. Следователно има нарушение на чл. 10.